

خیبر.....

توجه دوباره به آذربایان

آذربایان باید علمی صید شوند

رئیس گروه آذربایان سازمان حفاظت محیط زیست عنوان کرد: بابر گزاری دور‌های آموزشی نسبت به سلامت آذربایان و مدیریت اصولی و علمی ماهیان موجود در منابع آبی اقدام کرده‌اند.

امیر محمد علمی، در گفت و گو با باشگاه خبرنگاران، در خصوص بر گزاری دوره‌های آموزشی ذخایر آذربایان در منابع آبی کشور اظهار داشت: تاکنون آذربایان آن چنان که باید مورد توجه قرار نگرفته بودند و به صورت در ست آنها را صید نمی کردند و ما با بر گزاری این دوره‌ها دانش علمی را به افراد منتقل کردیم. وی افزود: هدف از بر گزاری این دوره آموزشی آشنایی تئوری و علمی کارشناسان استانها در خصوص روشها و مدل‌های مختلف و نحوه ارزیابی ذخایر آذربایان در راستای توسعه و بهره‌برداری پایدار از منابع آبی کشور است. علمی ادامه داد: دفتر تنوع زیستی و حیات وحش در صدد بر آمد چنین دوره‌ای برای آشنایی کارشناسان استان با اصول علمی نمونه‌برداری، تعیین میزان جمعیت و ترکیب‌بندی و همچنین فراوانی و تنوع گونه‌ای در منابع آبی بر گزار کند تا براساس مطالعات نوین بتوان به میزان اصولی و علمی به برداشت انجام شود.

وی در پایان تصریح کرد: عملیات صحرایی نمونه برداری توسط دستگاه الکترو شوک با حضور کارشناسان شرکت کننده در دوره از رودخانه سرپای پل جگیکور از توابع شهرستان رامک به صورت علمی آموزش داده شد.

فرسایش خاک در ایران ۲۰ برابر متوسط جهانی

یک عضو هیات علمی دانشگاه شاهرود، شدت و گستردگی فرسایش خاک در ایران را نگران کننده ارزیابی کرد و گفت: فرسایش خاک در ایران ۲۰ برابر متوسط جهانی است.

به گزارش ایسنا، دکتر محمدرضا عامریان، رئیس دانشکده کشاورزی دانشگاه شاهرود در همایش یک روزه گرامیداشت سال جهانی خاک که با حضور صاحب‌نظران و دانشگاه‌های مختلف در دانشکده کشاورزی دانشگاه شاهرود بر گزار شد، با اشاره به اهمیت خاک، حفظ و حراست از این سرمایه خدادادی را یادآور شد و گفت: سالانه بیش از دو میلیارد تن فرسایش خاک در کشور داریم که بسیار نگران کننده است.

وی با اظهار امیدواری نسبت به بر گزاری همایشهای بیشتر در این زمینه، تأکید کرد: خاک را باید به عنوان امانتی الهی برای نسل آینده حفظ کنیم.

دکتر خلیل آذرزی، مدیر گروه آب و خاک دانشکده کشاورزی دانشگاه نیز با ارائه بیانیه‌ای درباره ضرورت و اهمیت حفظ خاک گفت: استفاده ناصحیح انسان از فناوری سببب تخریب منابع طبیعی و تخریب آب و خاک شده است. دکتر آذرزی، میزان فرسایش خاک در ایران را ۲۰ برابر متوسط جهانی عنوان کرد و خواستار ارائه راهکارهای عملیاتی برای جلوگیری از فرسایش خاک در کشور شد.

پرنده نگری

سنگ چشم خاکستری بزرگ

خانواده «سنگ چشم» یک خانواده شلوغ از پرنده هایی است با طرح مشخص پرو با ، منقار قلاب مانند ، پاهای قوی و جنگلهای تیز که رفتار شان شبیه پرندگان شکار گیر است.اغلب روی جاهای بلند باقامتی راست در انتظار شکار می نشینند و لعلمه خود را روی بوته های خار میخکوب و آویزان می کنند. سنگ چشمها پروازی پر توان و موجی دارند، تکزی هستند، نر و ماده آنها تقریباً همشکل است و روی بوته یا درخت لانه می سازند. سنگ چشمها

از حشرات، خزندگان، پرندگان و پستانداران کوچک تغذیه می کنند. سنگ چشم خاکستری، سنگ چشم دمگاه خنایی، سنگ چشم پشت بلوطی، سنگ چشم سرخ‌پای، سنگ چشم پیشانی سفید، سنگ چشم دم سرخ و سنگ چشم پشت سرخ فراوان ترین اعضای خانواده سنگ چشمها هستند.

در این میان، «سنگ چشم خاکستری بزرگ»، فراوان ترین عضو این خانواده است. این پرنده با ۲۶ سلتی متر طول سر تادم‌از همه‌سنگ‌چشمهابزرگتر است و با پروبال سیاه‌وسفیدو خاکستری شناخته می‌شود.

تفاوت آن با سنگ چشم خاکستری کوچک عبارت است از: اندازه بزرگتر، پیشانی خاکستری (نه‌سیاه)ابروی سفیدباریک بین نوار چشمی سیاه و تاریک خاکستری، منقار بارک‌تر و درازتر، سفیدی خیلی بیشتر روی شانه‌ها، بالهای نسبتاً کوتاه‌تر که در قاعده دم به هم می رسد، دم درازتر که شاه‌پرهای آن از وسط به کنار بتدریج کوتاه می شود و نوار بالی باریک‌تر که در بال بسته به صورت دو نوار مجزا جلوه می کند.

پرنده ماده معمولاً روی سینه راه‌راه عرضی موجدار کمرنگ دارد. پرنده نابالغ قهوه‌ای مایل به خاکستری است؛ با راه‌راه عرضی موجدار قهوه‌ای روی سطح شکمی. سنگ چشم خاکستری بزرگ معمولاً روی بالاترین شاخه‌های درخت و یا تیر تلگراف می نشینند و از آنجا به پرندگان کوچک، موش، مارمولک و حشرات حمله می کند. اغلب دم خود را تکان می دهد و یا به شکل بادبزنی بازی می کند. پروازش در ارتفاع کم و معمولاً موجی است. سنگ چشم خاکستری بزرگ اغلب در جبال می زند.

تا سال ۱۳۸۷ تصور می شد، نسل «شوکا» در جنگلهای ارسباران منقرض شده است، اما مشاهده یک رأس نوزاد شوکا و یک رأس شوکای نر بالغ در این سال ثابت کرد که این حیوان خجالتی هنوز در این ناحیه از کشورمان بسختی برای بقا می جنگد. بسا این وضعیت، یکی از زیباترین گونه های گوزن در ایران است؛ زیستگاه های تخریب شده و جمعیتی که می رود تا به صفر برسد.

■ کوچکترین عضو خانواده

شوکا، حیوان ریز جثه ای است که روزگاری در همه نواحی جنگلی کشور زیست می کرد و حالا تقریباً فقط در نوار شمالی کشور وجود دارد، این حیوان از خانواده آهوها نیست، شوکا، کوچکترین عضو خانواده گوزن هادر ایران است. در حالی که وزن «مرال» به عنوان بزرگترین گونه گوزن در ایران، به ۲۵۰ کیلو می رسد، شوکا، ۱۵ تا ۳۰ کیلوگرم وزن دارد. از خانواده پر جمعیت گوزن ها، تنها سه گونه در کشور ما هنوز یافت می شود. یکی، گوزن معمولی یا «مرال» که تنها در محدوده‌های جنگلی شمال کشور زندگی می کند. بزرگترین و سنگین ترین گوزن های ایران هستند. دیگری، گوزن زرد که به طور طبیعی فقط در جنوب غرب ایران زندگی می کرده، ولی اکنون در چند نقطه از کشور مثل دشت ناز ساری، جزیره اشک در دریاچه ارومیه و… زندگی می کند. و سرانجام شوکا که افزون بر مناطق زیستی گوزن معمولی، در پاره‌ای نقاط جنگلهای غرب کشور زیست می کرده و هنوز جمعیت اندکی از آن، در آن مناطق باقی است. جثه شوکا به مراتب کوچکتر از مرال و تقریباً به اندازه آهوا است. طول سر و تنه شوکا ۹۵ تا ۱۳۵ سانتی متر است. به علت بلندتر بودن پاهای از دستها، شوکا کمی قوزدار به نظر می‌رسد. در این گونه، موهای تابستانی کوتاه و نرم به رنگ قهوه‌ای متمایل به قرمز، موهای زمستانی نسبتاً بلند و کلفت، به رنگ خاکستری هستند.

شوکاها، برخلاف مرال ها از جنگل های مناطق کوهستانی مرتفع دوری می کنند. زیستگاه شوکا، مناطق جنگلی با پوشش زیرین نسبتاً متراکم، جنگلهای جوان، جنگل های بین دشت و مناطق کوهستانی. در ایران، تمام مناطق جنگلی خزری، جنگلهای ارسباران در آذربایجان شرقی، جنگلهای بلوط مناطق جوانسرود و اورامانات واقع در غرب کشور، زیستگاه شوکا است؛ هر چند حالا در بسیاری

ایران به علت داشتن اقلیم متنوع، از غنای گونه ای جانوری و گیاهی بر خوردار است، با وجود این، حدود ۷۴ گونه از رده جانوری کشورمان در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت (IUCN) قرار دارد و از برخی گونه هاما مانند شیر ایرانی و ببر مازندران، جز نامی باقی نمانده است.

افزون بر گونه های منقرض شده در کشور، گونه های ارزشمند دیگری مانند گورخر ایرانی، یوزپلنگ ایرانی، خرس سیاه و گوزن زرد نیز در خطر انقراض قرار دارند که به اعتقاد کارشناسان، اگر راه حلی اساسی برای حفاظت از آنها اتخاذ نشود، قطعاً در آینده ای نه چندان دور شاهد انقراض این گونه ها خواهیم بود.

از ۷۴ گونه قرار گرفته در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت، ۱۹ گونه از پستانداران، ۲۵ گونه از پرندگان، ۱۶ گونه از خزندگان، ۴ گونه از دوزیستان و ۱۰ گونه از ماهیان آبهای داخلی کشور هستند که در سال ۲۰۱۴ به عنوان گونه های مهره دار در معرض تهدید در فهرست سرخ IUCN قرار گرفتند.

با توجه به اهمیت موضوع، سازمان ملل متحد ۲۲ مه(اول خرداد) را به عنوان روز جهانی تنوع زیستی نامگذاری کرده است که در این روز فعالیت‌هایی در تمام دنیا انجام می شود.

این روز هر سال شمار مخصوص به خود دارد و مجمع عمومی سازمان ملل متحد شعار امسال روز جهانی تنوع زیستی را «تنوع زیستی برای توسعه پایدار» نامگذاری کرده است.

■ وضعیت گونه های وحشی

ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی، بر خوردار ی از تنوع اقلیمی و نیز وجود منابع آبی عظیم دریای خزر در شمال و خلیج فارس و دریای عمان در جنوب از غنای گونه‌ای بالایی بر خوردار است.

گوزن خجالتی

درباره «شوکا» کوچکترین عضو خانواده گوزن های ایران

انجام می گیرد. شوکا گاهی نیز به صورت زوج یا دسته‌های کوچک در فصل زمستان مشاهده می‌شوند. حس بویایی و شنوایی در شوکاها بسیار قوی است. آنها بخوبی شننا می‌کنند. در محل زندگی خود اغلب بی حرکت هستند، به محض احساس خطر به صورت مخفی و با پرشهای بلند فرار می‌کنند.

دشمن طبیعی شوکا، پلنگ، گرگ، شغال، گر به جنگلی و پرندگان شکاری است. به علت جثه کوچک، شوکاها در مناطق برف گیر آسیب پذیرند. شکار چپان از طریق تقلید صدای شوکاها(صدائی شبیه سوت که با گذاشتن دو برگ روی هم ایجاد می‌کنند) سبب آمدن

بندرت چهار یا پنج شاخک نیز مشاهده شده است. شاخها در شوکاها، اواسط پاییز می‌افتند و شاخ جدیدی به جای آن در می‌آید که کرک دار است، در طول زمستان رشد می‌کند و در فصل بهار کامل می‌شود. بیشترین رشد شاخ در بین چهار تا هفت سالگی است.

شوکا هم روز و هم شب فعال است. چرای اصلی اوایل صبح و غروب در فضای باز انجام می‌گیرد. معمولاً در بهار و تابستان به صورت انفرادی زندگی می‌کند. در ایسن زمان هم نر و هم ماده برای خود قلمرویی ایجاد نموده و از آن دفاع می‌کنند، قلمرو حیوان به وسیله ادرار، مالیدن غده‌های صورت و شاخ زدن به گیاهان

به بهانه اول خردادماه روز جهانی تنوع زیستی

تنوع گونه های جانوری در ایران؛ فرصتی که از دست می رود

رو به زوال با توجه به عوامل متعدد تهدید کننده بویژه تخریب زیستگاه های آنها در سالهای اخیر سبب نگرانی زیادی در مورد تعدادی از گونه های ارزشمند خزنده کشورمان شده است.

از رده دوزیستان نیز در ۲۱ گونه تاکنون گزارش شده و در میان آنها سمندرها از نظر وضعیت حفاظتی از درجه اهمیت بیشتری بر خوردار هستند و اطلاعات بسیار کم و جزیی از بیولوژی و اکولوژی آنها در دست است، گونه هایی مانند سمندر لرستانی، سمندر کردستانی، سمندر غارزی ایرانی و سمندر آذربایجانی در وضعیت بحرانی یادر معرض خطر انقراض قرار دارند.

ماهیان آبهای داخلی ایران شامل ۱۶۰ گونه

شوکاها به طرف صدا می گردند و یا با ساختن کومه در محل آبشخور ها آن را شکار می کنند. شوکاها از علوفه، برگها و سرشاخه های درختان و نیز قارچ تغذیه می کنند. در موقع نوشیدن آب برخلاف سایر سم داران که لبها را روی آب قرار می دهند، شوکا آب را مانند سبگ، به وسیله زبان می نوشد. شوکا چند نوع صدا دارد. در موقع احساس خطر شوکاها صدایی شبیه واق واق سگ می دهند. در فصل جفت گیری و در زمانی که بره دار هستند نیز صدای خاص دیگری دارند.

■ شوکاها، حساس و مهاجم

مستی شوکاها اغلب در اواخر تیرماه شروع می‌شود و حدود یک ماه ادامه دارد. شوکای نر برخلاف مرال حرمسرا ندارد و به نظر می‌رسد، فقط با یک ماده جفت‌گیری می‌کند. در زمان جفت‌گیری شوکای نر برای مدتی طولانی ماده را تعقیب می‌کند.

شوکاها تأخیر باروری دارند؛ زیرا پس از جفت‌گیری، رشد سلول تخم حدود چهار ماه و نیم متوقف می‌ماند، بنابراین آبستنی حدود ۱۰ ماه طول می‌کشد. برخی از شوکاها نیز ممکن است در پاییز جفت‌گیری کنند که در این صورت تأخیر باروری ندارند و مجموع آبستنی آنها پنج ماه و نیم است. بره شوکا، در اوایل بهار به دنیا می‌آید. مادر بره‌هایی را که سال قبل متولد شده‌اند، تعقیب نموده و آنها را از خانواده جدید می‌راند. شوکاها دو و بندرت سه بره به دنیا می‌آورند. در بها دارای سه ردیف طولی خال‌های سفیدند و در زمان تولد حدود یک و نیم کیلو وزن دارند. بره‌ها همزمان شیر نمی‌خورند؛ چون آنها ۱۰ تا ۲۰ متر با هم فاصله دارند. مادر، بره‌ها را به مدت سه تا هفت روز در میان علفها مخفی می‌کند. حدود سه ماه شیر می‌خورند و در ۱۴ ماهگی به سن بلوغ می‌رسند. شوکاها در عین خجالتی بودن و دوری از انسانها، حیواناتی حساس و مهاجم هم می‌توانند باشند. در منطقه «سمسکند» استان مازندران، یک رأس شوکای نر در محوطه نگهداری گوزن‌های زرد رها شده بود. در زمانی که برای گوزن‌ها غذا ریخته می‌شد این شوکا به گوزن‌های زرد که از نظر جثه و شاخ چندین برابر او بودند، حمله می‌کرد و اجازه نمی‌داد قبل از سیر شدن او هیچ یک از گوزن‌ها به غذا نزدیک شود. با وجود این، شوکاها برخلاف بیشتر جانوران، در حالت اسارت عمر طولانی ندارد و معمولاً بیش از سه سال قادر به زندگی در محیط غیر طبیعی نیستند، اما در طبیعت حدود ۱۰ سال عمر می‌کنند.

بوده که در ۲۵ خانواده جای گرفته اند که به دلیل عدم توجه لازم به حفظ و مدیریت آذربایان آبهای داخلی، طی سال های اخیر مطالعات جامعی برای شناخت ماهیان در زیست بوم های آبی مختلف صورت نگرفته و از فراوانی و پراکنش بسیاری از گونه ها اطلاعات و آمار دقیقی در دسترس نیست و یا جمعیت برخی گونه ها نظیر ماهی کورغار در معرض تهدیداست.

■ در فهرست سرخ

به رغم غنای گونه ای قابل ملاحظه، متأسفانه حدود ۷۶ گونه از رده های جانوری کشورمان در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت (IUCN) قرار دارد و از گونه هایی همچون شیر ایرانی و ببر مازندران امروز جز نامی باقی نمانده و در کمتر از یک قرن گذشته منقرض شده اند و اگر برای حفاظت گونه های ارزشمند و در خطر انقراض مانند گور ایرانی، یوزپلنگ ایرانی، خرس سیاه و گوزن زرد اقدام لازم صورت نگیرد، در آینده ای نه چندان دور شاهد انقراض این گونه های نادر نیز در کشورمان خواهیم بود.

در این میان ۱۹ گونه از پستانداران، ۲۵ گونه از پرندگان، ۱۶ گونه از خزندگان، ۴ گونه از دوزیستان و ۱۰ گونه از ماهیان آبهای داخلی کشور در سال ۲۰۱۴ میلادی به سه عنوان گونه های مهره دار در معرض تهدید در فهرست سرخ IUCN قرار دارند. جزیره ای شدن زیستگاه‌ها و جمعیت گونه ها، وجود سلاجهای غیر مجاز، حضور دام بیش از ظرفیت در زیستگاه‌ها، تجارت غیر قانونی گونه های جانوری و اجزای آنها، شیوع انواع بیماری ها، خشکسالی های متناوب، عدم امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی کافی برای حفاظت و ضعف قوانین و مقررات برخی علل بروز این چالشهاست.

لاله های واژگون خوانسار

عکس‌ها:

علی معصومی

